

Radostná premiéra v Ostravě

M. A. Šimáček: »Jiný vzduch«.
V režii Paloušově a scénické výpravě
Sládkově po prvé v Českém divadle mo-
ravskoostravském 9. dubna.

Šimáčkovo sociálně-psychologické drama »Jiný vzduch« bude stejně jako mnohá jiná Šimáčkova díla dlouho živé především tím, že jejich středem je živý člověk se svou nevyčerpatelnou studnicí záhad, změn a zvrátů, se svou neuhasitelnou žízňí po vyšším a krásném, se svými strastmi i radostmi, velkými ideály i denními drobnostmi. Ovšem, je to drama »na thesis«, je »uděláno« na myšlenku, že poměry dělají člověka a mění ho, ale jeho původ není v suchém rozumářství, vždyť je v něm hodně z nejcitovějšího romantismu — a jeho váha netkví v této autorově zásadě; není to tvrzení, ale logický závěr zdůvodněného a živými lidmi demonstrovaného děje. Není to nic světoborného ani velikého, nic geniálního ani věčného, ale po všelijakých pamlscích je člověku báječně zakousnout se do vonícího chleba nepřejídajících se hutných slov a vět autora, který chtěl vyslovit jedině: víru v člověka a jeho práci. A tak tedy se pohled ostravské činohry právem upjal na toto poněkud odstrkované drama Šimáčkovo, zvláště když 30. výročí autorovy smrti mohlo býti pokládáno i za vnější podnět k inscenaci jeho díla.

Radostné pocity z básníka zmnožili divákovi pátečního ostravského představení rukou společnou a nerozdílnou herci, režisér i výtvarník. Tato inscenace rovněž nebyla nic světoborného, ani nepřinesla nic nového pokud jde o problematiku scénického uvedení realistických her, ale bylo to tentokrát zase poctivé, žádnými pochybnými kudrlinkami nezatížené představení, bez kazů a chyb. Režisér pochopil, že realisticko-psychologické drama vyžaduje dvojího: vystihnout inscenací dobu a její svět vnější a vnitřní, aby drama znělo věrojatně a zdůraznění problémů trvajících, aby dílo bylo blízké dnešku. Karlu Paloušovi se to tentokrát ve spolupráci se strážlivým a ukázněným Sládkem podařilo beze zbytku. Důkladně se do díla začeti, takže hru bezvadně obsadil; dal si záležet na každé podrobnosti a výsledkem byla nejenom realistická drobnokresba, ale i psychologické vystižení postav. K tomu všemu přistoupila — na tomto jevišti řídká — bezvýhradná spolupráce režiséra s herci. Myron jako malíř Elis, utápějící se v kalu a prodírající se na jiný vzduch až když měl padnout příliš hluboko, našel přesnou gradační linii od expositivních scén až po strhující, dopodrobna mimicky i hlasově prokreslený závěr. Rýdlová jako jeho žena neustále přesvědčovala diváky o bohatosti svého rejstříku výrazového. Její Elisová byla až tělesně blízká svou bezprostřední působivostí. Ebertová — ač výrazově odlišnými prostředky — rozehrála svou Helenu od »palmovské« dívčiny až do lyrických situací, znovu upozorňujíc na svou skrovnou, avšak přesnou gestikulaci, přesvědčivost v tónu, kouzlo z pohledu a mimickém slovníku. Příjemně překvapil Karel jako Prokop. Ukázal, že dobrý herec zvládne dokonale i úlohu, o níž se může předpokládat, že mu nesedí. Karlův Prokop to byla opravdu lyrická duše, zlomená mnohým poznáním, přesto však dychtivá po lásce a světle, přinášející světlo a plašící tmu. Byl to vskutku Prokop pokorný i povýšený, odevzdaný i výlučný, dobrý i milující. Nelze tentokrát nemluvit o rolích menších. Jelínková jako domovnice mluvila a pohybovala se jako by přišla ze staroměstských pavlačí, Vostrčilová jako Žanka

byla děvečkou z pražského Františku svou koketerií a nenuceností stejně jako mluvou a gestem. A dvojice šantánových kupletistů, podaná Kociánem a Albínem, byla jako vystřižena z filmu, který by byl natočen v těchto dobách. Oba byli rozkošní svou rozkochaností, oba si nezištně hezky nahrávali, doplňovali se, vzbuzující aplaus nejenom u hostů »Palmy«, ale i publika divadelního. Všichni byli výteční, ale prim hrál tentokrát Harna jako Viták. S nemouhlou hereckou intuící hrál celou roli tak, aby vrcholná scéna srážky s Elisem vyzněla jako nutný a jedině možný vrchol dramatu celého. Tiše, jako kočka, se světáckou nenuceností našlapoval u Elisů, aby rozséval tmu a zlo. Přesně podle záměru autorova se stal osou dramatu, osou, proti níž se chystají všichni pod vedením Prokopovým bojovat za jiný vzduch. Pochopiv do nejmenší podrobnosti svou roli, obdivuhodně ukázněně negestikuloval, ale jeho intonace a sykvavky mluvily za všecko. Do halasu u Elisů, do hlomozu v »Palmě« znělo jeho ticho až výhružně, bojujíc při tom s jiným tichem, tichem Prokopovým. Podařilo se to tentokrát bezvadně. Byl to úspěch značný, ale i zavazující. Neboť beze zbytečných řečí ukázal, v čem tkví těžiště ostravského souboru, kudy by se měla ubírat dramaturgie jeho činohry i výraz scénického vzdělání. jč